

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorální oborů a právních nauk

Pastorální teologie

Jitka Janovská

Místo katecheze dospělých ve farní pastoraci

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Aleš Opatrný, ThD.

PRAHA 2007

Děkuji Ing. Aleši Opatrnému, ThD. za odborné vedení mé bakalářské práce, za praktické rady a čas, který mi věnoval.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 27. 4. 2007

.....
Jitka Janovská

OBSAH

1	ÚVOD	5
2	CHARAKTERISTIKA FARNÍ PASTORACE	6
2.1	Vnitřní život farnosti	6
2.2	Pastorační činnost farnosti	7
2.3	Činnost katechetická	8
2.3.1	Katechetická služba v místní církvi.....	9
3	POŽADAVKY NA KATECHEZI DOSPĚLÝCH DLE VŠEOBECNÉHO DIREKTORIA PRO KATECHIZACI.....	10
3.1	Dospělí, k nimž se katecheze obrací	10
3.2	Prvky a vlastní kritéria katechizace dospělých.....	10
3.3	Všeobecné a zvláštní úkoly katecheze dospělých	11
3.4	Požadavky na formaci katechetů	12
4	OBLASTI A TÉMATA KATECHEZE DOSPĚLÝCH.....	13
4.1	Svátostná katecheze	13
4.1.1	Křesťanská iniciace	13
4.1.2	Příprava na biřmování	15
4.1.3	Příprava rodičů na křest dítěte	18
4.1.4	Příprava na manželství.....	20
4.1.5	Uvedení do křesťanské a svátostné praxe u pokřtěných, kteří se po delší době k životu v církvi vrací.....	24
4.2	Katecheze ve službě trvalé výchovy ve víře.....	24
4.2.1	Biblická katecheze	25
4.2.2	Kritéria pro předkládání evangelního poselství.....	25
4.2.3	Lectio divina	27
4.2.4	Liturgická katecheze.....	28
4.2.5	Příležitostná katecheze	29
4.2.6	Soustavné prohlubování křesťanského poselství.....	30
4.3	Katecheze lidí staršího věku	30
5	METODICKÉ PRVKY V KATECHEZI.....	33
5.1	Některé další aspekty katecheze dospělých	34

6	MOTIVACE DOSPĚLÝCH PRO KATECHEZI	40
7	MOŽNOST REALIZACE KATECHEZE DOSPĚLÝCH V ŽIVOTĚ STŘEDNĚ VELKÉ MĚSTSKÉ FARNOSTI	41
7.1	Charakteristika modelové farnosti	41
7.2	Specifické požadavky na katechetickou službu dané farnosti.....	41
8	ROČNÍ PASTORAČNĚ-KATECHETICKÝ PLÁN PRO DOSPĚLÉ.....	43
8.1	Začátek září až do konce církevního roku	43
8.2	Začátek doby adventní až do začátku doby postní.....	43
8.3	Začátek doby postní až do Velikonoc	44
8.4	Začátek doby velikonoční až do konce školního roku.....	44
8.5	Doba letních prázdnin	45
9	ZÁVĚR	46
	SEZNAM ZKRATEK	47
	SEZNAM PRAMENŮ.....	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48

1 ÚVOD

Téma katecheze dospělých je v naší církvi stále aktuálnější. Její naléhavost a stálá výzva vystupuje do popředí vedle tolik potřebné katecheze dětí a mládeže. Skupina katechizovaných dospělých se jeví jako nejpočetnější. Dospělý věřící také ve svém životě prochází mnoha různými situacemi, jak osobními, tak společenskými, ve kterých bývá jeho víra vystavena zátěži a v nichž potřebuje získat orientaci a posilu. Od prvopočátků církve byla katechetická činnost soustředěna právě na dospělé. Ti se pak stávali nositeli pokladů víry a předávali je dál. Každá doba měla své vlastní způsoby a důrazy, které katechezi provázely. Dnes je situace snad o to náročnější, že se člověk stává hůře oslovitelným. V množství slov a informací je třeba s trpělivostí vytvářet prostor, v němž by mohlo zaznít poselství Kristova evangelia. Je zapotřebí člověku naslouchat a dát mu potřebný čas. Inspirována těmito skutečnostmi se chci věnovat tématu katecheze dospělých ve své bakalářské práci.

V první části práce budu stručně charakterizovat oblast farní pastorace a katechezi jako její součást. Dále uvedu požadavky na katechezi dospělých podle Všeobecného direktoria pro katechizaci. Následovat bude přehled jednotlivých témat a oblastí pro tuto katechezi. Významně zastoupenou skupinou katechizovaných dospělých jsou katechumeni. Patří jistě do centra katechetické činnosti církve a je jim všeobecně věnována mimořádná péče. Neopominu tuto skupinu, ale zaměřím se spíše na problematiku skupin více opomíjených.

V druhé části se pokusím o navržení konkrétních cest k realizaci katecheze dospělých ve středně velké městské farnosti. Mým záměrem je brát zřetel na různé okolnosti a situace lidského života a právě v nich hledat možnosti a prostor pro katechezi. S vděčností zde chci využít některých zkušeností získaných během své pedagogické a katechetické praxe ve farnosti sv. Tomáše v Praze a také ze své osobní práce katechety.

Cílem této práce je tedy podat přehled možné katecheze dospělých, osvětlit a zdůraznit její místo ve farnosti a přednést návrhy na její realizaci.

2 CHARAKTERISTIKA FARNÍ PASTORACE

Farnost zůstává i v dnešní době základním uskupením, ve kterém se uskutečňuje církev.¹ Její společenství je zde vyjádřeno bezprostředně a hmatatelně.² Podobá se rybářské síti, která zahrnuje dobré i zlé³, a také poli, na kterém roste plevel i pšenice zároveň.⁴ Řecké slovo „ekklesia“ znamená svolání. Také farnost tvoří lidé povolání v různých životních situacích, lidé různého stavu, věku, profese, vzdělání. V čele farnosti stojí kněz – pastýř lidu, jenž mu byl Bohem svěřen. Skrze svátostné svěcení je obdařen autoritou a mocí pro službu církvi; mocí jednat a v Duchu svatém sjednocovat církev evangeliem a svátostmi.⁵ Naprostou většinu farního společenství tvoří laici. Od nich je očekávána spolupráce s pastýřem, duchovní přidružení se ke společenství a opravdové a aktivní bratrství.⁶ Míra, jakou se jednotliví členové se svou farností identifikují, i dary, jimiž jsou věřící obdařeni, bývá různá. Zdravou farnost tvoří zpravidla jádro lidí s nasazením pro farní činnosti a podle míry svých darů se nabízejících ke službě. Dále jsou tu věřící, kteří se většinou pravidelně účastní bohoslužeb, ale v jiných záležitostech se více méně od farnosti distancují. Na okraji dění stojí lidé, kteří se na bohoslužbě objeví občas, ale přece zde hledají jistou pomoc pro svůj život. Do farnosti však spadají také lidé, kteří se jejímu životu vzdálili.⁷ I těm je třeba ukázat otevřenost a zájem a podat pomocnou ruku.

2.1 Vnitřní život farnosti

Je-li farnost realizací církve, můžeme na ni vztáhnout to, co se týká života církve v Písmu a koncilních dokumentech: církev má být „sloup a opora pravdy“⁸ a „Boží příbytek v Duchu“⁹.

¹⁰ Aby tomu tak bylo, je třeba život církve, a tedy i farnosti stavět na Božím slově¹¹; modlitbě¹²; ochotě k oběti (i jeden vůči druhému)¹³; lásce, která přikrývá mnohé hříchy¹⁴;

---

¹ GÓRECKI Edvard: Církev se uskutečňuje ve farnosti, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, s. 3.

² Srov. Chfl 26.

³ Srov. Mt 13,47.

⁴ Srov. Mt 13,30.

⁵ Srov. Chfl 22.

⁶ Srov. tamtéž 20.

⁷ Srov. GS 2.

⁸ 1 Tm 3,15.

⁹ Ef 2,22.

¹⁰ Srov. GS 2.

¹¹ Srov. DV 21.

¹² Srov. Sk 2,42.

pokání, bez kterého není pravdy¹⁵; liturgii, která je vrcholem a zdrojem, která ovšem má na něčem spočívat a z čehosi vyrůstat, ne nahrazovat vše ostatní.¹⁶ I když nejsou všechny tyto prvky v životě farnosti stejně silně zastoupeny, neměl by žádný z nich chybět, má-li farnost skutečně žít jako součást a reprezentant církve.¹⁷ Podle nauky sv. Pavla o církvi jako o Kristově těle¹⁸ je každý člen církve důležitým a živým orgánem jejího celku. Skrze Ducha svatého se rozlévá Kristův život do všech věřících; ti se pak prostřednictvím svátostí tajemně, ale skutečně sjednocují s umučeným a oslaveným Kristem.¹⁹ Duch svatý sjednocuje církev sám sebou, svou silou i vnitřním spojením údů, a tím mezi věřícími vzbuzuje a rozněcuje lásku.²⁰ Každý se má přičiňovat o její vzrůst v místě a ve společenství, kam patří.²¹

2.2 *Pastorační činnost farnosti*

V míře, v jaké farnost žije vlastním vnitřním životem, bude schopna plodně působit ve všech pastoračních úkolech. Podstatou pastorače v intencích 2. vatikánského koncilu je zabývání se konkrétními lidmi a jejich problémy v konkrétních životních podmínkách ve světle a síle evangelia.²² Pastorače tedy musí znát: problémy a očekávání lidí; odpověď evangelia; směr cesty, po níž je třeba lidi doprovázet; metody, kterými je možno úkoly realizovat.²³ Nezbytnou je úloha pastýře – faráře, kterému je na prvním místě pastorační péče svěřena. Je zaměřena na vedení věřících při aplikaci Kristovy nauky v životní praxi a také na ochranu věřících. Některým skupinám lidí je třeba věnovat zvláštní pozornost. Jsou to nemocní, ti, kdo se nacházejí v blízkém nebezpečí smrti, chudí, utiskovaní, osamělí, vyhnanci a postižení zvláštními nesnáze, rodiny. Je třeba, aby věřící vytvářeli se svým pastýřem příznivou atmosféru pro potřeby a problémy všech farníků, kterým se má dostat pomoci poskytované farním společenstvím s láskou a podle možností. Tato pomoc má mít ráz duchovní, hmotný a

---

¹³ Srov. Ř 12,1-2.

¹⁴ Srov. 1 P 4,8.

¹⁵ Srov. 1 J 1,8.

¹⁶ Srov. SC 9 a 10.

¹⁷ Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorače v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 64.

¹⁸ Ef 1,22-23.

¹⁹ Srov. LG 7.

²⁰ Srov. tamtéž.

²¹ 1 K 12,14–30.

²² Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorače v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 9.

²³ Srov. tamtéž.

organizační.²⁴ Je-li to užitečné nebo nutné pro dobro církve, mohou pastýři svěřit laikům určité úkoly, které jsou sice spojeny s jejich pastýřským úřadem, ale nepředpokládají kněžské svěcení.²⁵ Podle vyjádření koncilních otců je činnost laiků uvnitř církevních obcí tak důležitá, že apoštolát pastýřů bez ní většinou nemůže dosáhnout svého plného účinku.²⁶ Každý člen farnosti má tedy vlastní nenahraditelný úkol – to se týká také farní pastorace. Pastorační působení laiků umožňuje „kapilární“ šíření evangelia, které tak může pronikat do všech míst a do všech prostředí, v nichž probíhá jejich každodenní život. Navíc se jedná o trvalé vyzařování, neboť sleduje stálou koherenci vlastního života s vírou a bývá zvláště účinné.²⁷

Důležitým předpokladem pastorační činnosti každé farnosti je pohostinnost, chápána v širším slova smyslu: Člověk je ve farnosti přijímán takový, jaký je. Podle slov sv. Pavla: „Přijímejte proto jeden druhého do svého společenství, jako i Kristus přijal vás – k oslavě Boží.“²⁸ Je však samozřejmé, že si žádné společenství, tedy ani farnost, nemůže dovolit dlouhodobě nebo trvale přijímat člověka nebo lidi, kteří by ji výrazně destruovali.²⁹

S touto pohostinností souvisí také otevřenost vůči lidem, kteří Boha teprve hledají. Žije-li farnost evangeliem, svou duchovní autenticitou a především působením Ducha svatého, může se stát prostorem intenzivně žité víry, do kterého lze přijít, „ohřát se“, připojit a růst.

Dnešní situace, kdy řada lidí hledá nějaké duchovní prostředí a nalézá je mnohdy ve velmi bizarních sektách a uskupeních, upozorňuje, že farnost „bezduchá“, ať už jen úředně strohá nebo naopak pouze lidsky přívětivá a atraktivní, nepřináší na toto hledání žádnou nebo dostačující odpověď. Z tohoto hlediska je opravdu primární to, čím farnost žije, ne zda dělá to, co se líbí a co budě oceněno.³⁰

2.3 Činnost katechetická

Svou povahou spadá do širšího rámce farní pastorace. V pravém slova smyslu následuje až po prvním obrácení. Její úlohou je pomáhat lidem, aby uskutečňovali společenství s Bohem, k němuž jsou pozváni. K tomu je zapotřebí předkládat křesťanskou zvěst tak, aby bylo

---

²⁴ Srov. GÓRECKI Edward: *Církev se uskutečňuje ve farnosti*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, s. 82.

²⁵ Srov. Chfl 23.

²⁶ Srov. AA 10.

²⁷ Srov. Chfl 28.

²⁸ Ř 15,7.

²⁹ Srov. OPATRŇY Aleš: *Pastorace v postmoderní společnosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 60.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 61.

zřejmé, že ona zajišťuje nejvyšší hodnotu lidského života. Proto by katecheze měla mít na zřeteli legitimní touhy duší, pokrok a dobré výsledky hodnot, které jsou v nich obsaženy.³¹ V katechezi jde v podstatě o konfrontaci hluboké osobní zkušenosti s konstitutivními prvky křesťanství. O snahu porozumět vlastním životním událostem ve světle zkušeností Ježíše Krista, starozákonního Božího lidu a církve. To tvoří duchovní poklad církve.

Katecheze dospělých, jak bude psáno o něco dále, má určité požadavky a specifika. Zde zmíním skutečnosti, které považuji za nejdůležitější. V první řadě je to velká rozmanitost v řadách katechizovaných dospělých, a to jak ve zkušenostech víry, tak života, ve vzdělání, společenském postavení apod. To samo o sobě klade velký nárok na toho, kdo katechezi provádí. Velmi důležité je hlubší poznání lidí, kteří jsou mu svěřeni, a to včetně jejich motivací. V tomto smyslu je třeba zabývat se otázkami, které si kladou katechizovaní, a ne katecheta. Dalším prvkem je osobní, přiměřený a interaktivní přístup. Je třeba hledat „společnou řeč“, která otvírá dveře dalšímu hledání. Při všem je zapotřebí počítat se skutečností, že jednotlivé části křesťanského učení mohou být přijímány s obtížemi a je k tomu třeba více času. Věřící, jenž je pověřen katechezí, musí být připraven na to, že nebude znát odpověď na všechny otázky a že se také jeho osobní víra může zachvět.

2.3.1 Katechetická služba v místní církvi

V diecézi i ve farnosti je katechizace zvláštní službou, uskutečňovanou společně kněžími, jáhny, řeholníky i laiky a s biskupem. Celé společenství by za tuto službu mělo pociťovat odpovědnost.³² I když kněží, řeholníci i laici uskutečňují katechizaci společně, konají to rozličným způsobem, každý podle svého zvláštního postavení v církvi.³³ Jejich prostřednictvím a skrze jejich rozdílné funkce podává katechetická služba v úplnosti Slovo a svědectví skutečnosti církve. Kdyby scházela kterákoli z těchto podob přítomnosti, katechizace by ztrácela část vlastního bohatství a vlastního významu.

Nejvyšší odpovědnost ze všech však mají biskupové, neboť oni jsou katecheté v nejvlastnějším slova smyslu.³⁴

---

³¹ Srov. VKD 23.

³² Srov. VDK 219.

³³ Srov. CT 63.

³⁴ Srov. CT 63b.

3 POŽADAVKY NA KATECHEZI DOSPĚLÝCH DLE VŠEOBECNÉHO DIREKTORIA PRO KATECHIZACI

Oblastí katecheze dospělých se výše uvedený titul zabývá poměrně obšírně. Je zde patrný posun oproti Všeobecnému katechetickému direktoriu z roku 1971³⁵, které se tímto tématem zabývá mnohem stručněji. I tento fakt svědčí o naléhavé potřebě dát v pastoraci katechezi dospělých větší prostor.³⁶

3.1 *Dospělí, k nimž se katecheze obrací*

Rozhovor o víře s dospělými má brát vážně úvahu prožívané zkušenosti, podmínky a výzvy, se kterými se dospělí lidé v životě setkávají. Je mnoho různých otázek, které potřebují zodpovědět ohledně víry.³⁷ Vzhledem ke katechizaci je možno rozlišovat:

- dospělé věřící, kteří důsledně žijí podle svého rozhodnutí pro víru a upřímně touží po jejím prohloubení;
- dospělé, sice pokřtěné, kteří však nebyli přiměřeně katechizováni a cestu křesťanské iniciace nedovedli k plnosti nebo se vzdálili od víry, takže mohou být nazváni „kvazi-katechumeni“;³⁸
- dospělé nepokřtěné, jimž je určen katechumenát ve vlastním slova smyslu;³⁹
- dospělé, kteří patří ke křesťanským vyznáním, jež nejsou v plném společenství s katolickou církví.

3.2 *Prvky a vlastní kritéria katechizace dospělých*

Katecheze dospělých se týká osob, které mají právo a povinnost přivádět ke zralosti semeno víry, které jim Bůh dal.⁴⁰ Obrací se k jednotlivcům, kteří jsou povoláni k přijetí různého typu odpovědnosti ve společnosti, a k těm, kteří jsou někdy vystaveni dosti hlubokým změnám a krizím. Z tohoto důvodu má být víra dospělého ustavičně osvětlována, rozvíjena a chráněna,

---

³⁵ Srov. VDK 172–176.

³⁶ Srov. VKD 172–175.

³⁷ Srov. COINCAT 10–18.

³⁸ Srov. CT 44.

³⁹ Srov. CT 19.

⁴⁰ Srov. 1 K 13,11; Ef 4,13.

aby získala křesťanskou moudrost, která dává smysl, jednotu, naději, naději různorodým zkušenostem jeho osobního, společenského a duchovního života. Katechizace dospělých vyžaduje pečlivě určit typické rysy a vlastnosti křesťana dospělého ve víře, převádět je do předmětu a obsahu, vyznačit určité konstanty ve výkladu, stanovit nejúčinnější metodologické pokyny, volit formy a vzory. Zvláštní pozornost si zaslouží osobnost a identita katechety, který s dospělými pracuje, jeho formace, a dále i všichni, kdo jsou za katechizaci dospělých ve společenství odpovědni.⁴¹

Mezi kritérii, která zajišťují opravdovou a účinnou katechezi dospělých, je třeba připomenout:⁴²

- pozornost k adresátům katecheze v jejich situaci dospělých, jako mužů a žen, tedy s přihlédnutím k jejich problémům a zkušenostem duchovních a kulturních zdrojů, s plným respektováním rozdílů;
- pozornost k laickým podmínkám dospělých, kteří křtem dostávají poslání „hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha“⁴³, a zároveň o povolání ke svatosti;⁴⁴
- pozornost k tomu, aby do katecheze bylo zapojeno i společenství, aby bylo místem přijetí a opory pro dospělého;
- pozornost k organickému projektu pastorače dospělých, ve kterém se katecheze spojuje v jedno s formací liturgickou a se službou lásky.⁴⁵

3.3 Všeobecné a zvláštní úkoly katecheze dospělých

„Aby odpovídala na nejhlubší požadavky naší doby, má katechizace dospělých předkládat křesťanskou víru úplně, pravdivě a soustavně tak, jak ji chápe církev, a klást na první místo zvěstování spásy. Dále má katecheze osvětlovat mnoho nesnází, temností, neporozumění, předsudků a námitek, které se dnes vyskytují, tím, že ukazuje duchovní a mravní dopad poselství a uvádí do četby Písma svatého s vírou a do praxe modlitby.“⁴⁶ Jednou z pomůcek pro katechizaci dospělých je také Katechismus katolické církve – a ve vztahu k němu –

---

⁴¹ Srov. COINCAT 33–84.

⁴² Srov. COINCAT 26–30.

⁴³ LG 31; srov. EN 70; Chfl 23.

⁴⁴ Srov. Chfl 57–59.

⁴⁵ Srov. VKD 92–94; CT 43; COINCAT 20–25; 26–30; 33–84.

⁴⁶ VDK 175.

katechismy pro dospělé v jednotlivých místních církvích.⁴⁷ Mají však především sloužit těm, jimž je katechizace v církvi svěřena.

Úkoly katechizace dospělých jsou zvláště tyto:

- Podporovat formaci a zrání života v Duchu Krista zmrtvýchvstalého přiměřenými prostředky: svátosti, duchovní obnovy, duchovní vedení...
- Vychovávat k správnému hodnocení společensko-kulturních změn v dnešní společnosti ve světle víry. Tak se pomáhá křesťanskému lidu rozlišovat pravé hodnoty a stejně i nebezpečí naší civilizace a zaujímat k nim správný postoj.
- Objasňovat současné náboženské a morální otázky, tj. otázky, jež si kladou lidé dnešní doby, otázky související s veřejnou a individuální morálkou, se sociálními problémy, s výchovou nových generací.
- Objasňovat vztahy, které existují mezi činností časnou a činností církevní s poukazem na vzájemné odlišnosti, důsledky a na míru nutnosti vzájemného působení. K tomuto účelu je integrální částí formace dospělých sociální nauka církve.
- Rozvíjet rozumové základy víry. Správné chápání víry a pravd víry je v souladu s požadavky lidského rozumu a evangelium je vždy aktuální a vhodné. Je proto potřebné účinně podporovat pastoraci křesťanského myšlení a křesťanské kultury. To umožní překonávat určité formy integrismu a fundamentalismu, stejně jako libovolný a subjektivní výklad.
- Formovat přijetí odpovědnosti za poslání církve a umět vydávat křesťanské svědectví ve společnosti.⁴⁸

Dospělému se pomáhá objevovat, uplatňovat, aktualizovat to, co obdržel přirozeně i skrze milost, ať v církevním společenství, nebo životem uprostřed lidské společnosti. Tak bude moci překonávat nebezpečí masovosti a anonymity, které je v naší společnosti časté.⁴⁹

3.4 Požadavky na formaci katechetů

---

⁴⁷ Srov. tamtéž.

⁴⁸ Srov. VDK 175.

⁴⁹ Srov. tamtéž.

Formace katechetů obsahuje několik rozměrů.⁵⁰ Ten nejhlubší se týká bytí katechety, jeho lidského a křesťanského rozměru. Formace mu má pomáhat, aby vyvířoval především jako osobnost, jako věřící a jako apoštol. Potom je tu rozměr znalosti. Katecheta má mít náležitě vědomosti, aby dobře plnil svůj úkol:

- Biblicko-teologická formace bude poskytovat organickou znalost křesťanského poselství, uspořádaného kolem ústředního tajemství víry, kterým je Ježíš Kristus;
- vědy o člověku („...je třeba dostatečně brát na vědomí a používat nejen teologické zásady, nýbrž i objevy profánních věd, především psychologie a sociologie, aby i věřící byli vedeni k ryzejšímu a zralejšímu životu víry.“⁵¹)

Tento rozměr je proniknut dvojí věrností: věrností vůči poselství a věrností vůči lidské osobě. Nakonec je zde rozměr schopnosti (umět konat), neboť katecheze je aktem sdělování.

- pedagogická formace (katecheta je vychovatelem, který usnadňuje zrání víry, které katechumen nebo katechizovaný uskutečňuje s pomocí Ducha svatého).⁵²

Mezi cestami formace katechety vystupuje především vlastní křesťanské společenství.

4 OBLASTI A TÉMATA KATECHEZE DOSPĚLÝCH

4.1 *Svátostná katecheze*

Na první místo mezi jednotlivými tématy katecheze dospělých kladu katechezi svátostnou, neboť právě ta je se svou křesťanskou iniciací bránou k veškeré katechetické činnosti.

4.1.1 Křesťanská iniciace

Iniciační katecheze je spojovacím článkem mezi misijním působením, které volá k víře, a působením pastoračním, které neustále živí křesťanské společenství. Jedná se o působení stěžejní a základní pro budování jak osobnosti toho, kdo katechezi přijímá, tak společenství. Bez ní by misijní působení nemělo trvanlivost a bylo by neplodné. Bez ní by pastorační působení nemělo kořeny a bylo by povrchní a zmatené.⁵³

---

⁵⁰ Srov. VDK 238–246.

⁵¹ Srov. GS 62b.

⁵² Srov. CT 58.

⁵³ Srov. VDK 64.

Základní charakteristiky iniciační katecheze:⁵⁴

- uspořádaná a soustavná výchova ve víře;
- uspořádaná formace, která je víc než výuka; je to osvojování si celého křesťanského života, která pomáhá k opravdovému následování Krista, soustředěnému na jeho osobu;
- podstatná, základní formace,⁵⁵ soustředěná na to, co tvoří jádro křesťanské zkušenosti, na základní jistoty víry a na základní evangelní hodnoty.

Křesťanská iniciace u dospělého směřuje k přijetí svátosti křtu, biřmování a eucharistie.

Etapy křesťanské iniciace:

1. Předběžný katechumenát (prekatechumenát) je obdobím, ve kterém se člověk setkává s vírou v Krista, s evangeliem a roste v něm motivace ke konverzi, k přiklonění se ke Kristu. Na konci tohoto období má být žadatel ve stavu, kdy lze u něho konstatovat „začátek duchovního života a znalost základů křesťanského učení, kdy u něj už existuje počínající víra a počínající vůle změnit svůj život a vstoupit do životního vztahu s Bohem v Kristu“.⁵⁶
2. Katechumenát trvá různě dlouhou dobu. Ze zkušenosti lze odvodit, že skutečně minimální délka je půl roku, optimální délka okolo jednoho roku i delší.
3. Období očišťování a zasvěcování do křesťanské praxe, které následuje po vyvolení, je situováno do postní doby a jeho délka se kryje s dobou jejího trvání. Obsahuje tři skrutinia, bezprostřední přípravu na křest a vrcholí přijetím svátosti křtu, biřmování a eucharistie.
4. Období mystagogie, které nemá časové ohraničení.

Cesta katechumenátu si žádá specifickou pastorační, která již několik let obsahuje určité konstanty:

žít soustavně křesťanskou identitu;

provádět blízkou, osobní pastorační;

dopřát katechumenově víře čas;

žít církev, která je společenstvím všech lidí.⁵⁷

Úkoly katechumenátu:⁵⁸

a) katechumenát jako služba člověku v jeho společenských vztazích

---

⁵⁴ Srov. VDK 67.

⁵⁵ Srov. CT 21b.

⁵⁶ Srov. Uvedení do křesťanského života, Praha 1987, s. 10.

⁵⁷ Srov. tamtéž.

⁵⁸ Srov. tamtéž.

Praxe katechumenátu člověku umožňuje znovu pochopit vlastní existenci spíš jako otázku a výzvu než jako výslednici vnějších předem daných okolností. Vztít znovu svůj život do rukou, abych ho ztvárnil, a nalézal tak odpověď na tuto výzvu s vynaložením tvůrčího úsilí, to je jistě nesporným humanizačním úkolem dneška.

b) zkušenost církve jakožto počátku

U dospělého vše začíná obrácením se na druhého člověka s prosbou o pomoc. Svěření se někomu druhému je základním krokem. Projevená důvěra vytváří bratrství, zakořeněné ve vzájemné úctě a také v aktu víry samé.⁵⁹

4.1.2 Příprava na biřmování

(v případě, že nebylo přijato v rámci křesťanské iniciace)

„Biřmování zdokonaluje křestní milost; je svátostí, která dává Ducha svatého, aby nás hlouběji zakořenil do božského synovství, pevněji přivtělil ke Kristu, zpevnil náš svazek s církví, aby nás mnohem pevněji připoutal k jejímu poslání a pomáhal nám vydávat svědectví o křesťanské víře slovem doprovázeným činy.“⁶⁰

Svátost biřmování v mnoha farnostech naší země přestala být hromadnou farní a společenskou akcí a stala se velmi osobní cestou k upevnění víry dospívajícího či dospělého člověka. Spolu s tím také roste vědomí důležitosti přípravy. Mnozí vnímají přípravu na biřmování spíš jako přípravu na život, žitý v síle víry v nevěřícím prostředí a jako přípravu na plné začlenění dospělého křesťana do života farního společenství, ve kterém je schopen přijmout některé úkoly za vlastní.⁶¹

Je-li biřmován dospělý člověk (nebo člověk na prahu dospělosti), je legitimním požadavkem, aby to byl člověk obrácený. Toto obrácení není jen předpokladem plodného přijetí svátosti, ale je také předpokladem účinnosti, nebo dokonce oprávněnosti katecheze, která má biřmování předcházet. O co má u biřmovance při biřmování jít, by se dalo v bodech vyjádřit takto:

- cesta k druhému obrácení nebo jeho uskutečnění,
- plné začlenění do církve,

---

⁵⁹ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na křest dospělých, Praha: Pastorační středisko, 2001, s. 9.

⁶⁰ KKC 1316.

⁶¹ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na biřmování, Praha: Pastorační středisko, 2000, s. 3.

- převzetí úlohy apoštola (uschopnění k evangelizaci),
- osobní ztotožnění se křtem, byl-li křest v raném dětství, vědomé přijetí jeho závazků,
- duchovní prožitek – zážitek (pro dnešní mladou generaci takřka nezbytný).⁶²

---

⁶² Srov. tamtéž, s. 5.

Globální cíl přípravy

Mohli bychom jej definovat jako snahu připravujících osob uschopnit biřmovance k odpovědnému životu v Duchu Ježíše Krista, který je hlavou Božího lidu, a osvětlit biřmovancům, že toto uschopnění a obdarování jednotlivého křesťana se realizuje právě ve svátosti biřmování. K této přípravě dále patří bližší včlenění a případně i aktivní zapojení biřmovance do odpovídajícího společenství mladých křesťanů v jeho farnosti, popřípadě děkanátě. Bez podpůrného společenství se víra i prvotní nadšení mladých lidí doslova vytrácí.⁶³

Dílčí cíle přípravy

Výchova k modlitbě; návod, jak žít s církví; vypořádat se s nevěrou svého okolí; porozumět lépe sám sobě; formace svědomí; porozumět druhým, respektovat je a vycházet s nimi lidsky; pomoci objevit Písmo svaté jako zdroj výpovědi o Bohu; umět hovořit s druhými a vysvětlovat vlastní náboženské zkušenosti – svědectví o naději spočívající v Ježíši Kristu; angažovat se pro důstojnost člověka, pro mír a sociální spravedlnost na základě poselství o stvoření a spáse, podle něhož jsme milováni Bohem.⁶⁴

Praktické poznámky:⁶⁵

- mít dostatek času na přípravu, nezačínat ji až několik týdnů před domluveným biřmováním;
- srozumitelně ohlásit, kdy a jak bude příprava probíhat, jaké jsou podmínky a nároky;
- rozhodnout se, zda bude příprava konána pro věkově smíšenou skupinu, nebo ne;
- zjistit, zda jsou adepti biřmování opravdu pokřtěni v katolické církvi (je třeba předložit křestní list), zda u biřmování už nebyli (platí u starších adeptů), zda jsou uvedeni do svátostné praxe a mají dostatečný věk (15–18 let);
- nutné pomůcky: bible a sešit.

Průběh přípravy má být nachystán zodpovědně a svědomitě předem, ale musí být do jisté míry flexibilní. Hlavním kritériem je dostatečná užitečnost pro adepty biřmování. K inspiraci možno použít některý z modelů uvedených v Přípravě na biřmování.⁶⁶

---

⁶³ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na biřmování, Praha: Pastorační středisko, 2000, s. 6.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 10–12.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 12.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 14–27.

4.1.3 Příprava rodičů na křest dítěte

„Již od nejstarších dob byl křest udělován dětem, protože je to milost a Boží dar, který nepředpokládá lidské zásluhy; děti jsou křtěny ve víře církve. Vstup do křesťanského života otevírá přístup k pravé svobodě.“⁶⁷

Protože malé děti ještě nemohou vyznat svou víru v Krista, zaručují se za ně jejich rodiče. Proto velice záleží na tom, jakým způsobem jim bude podstata této svátosti osvětlena a jaká záruka křesťanské výchovy bude přislíbena.

Křest dítěte je historicky i teologicky odvozen od křtu dospělého. Žádat o křest svého dítěte přicházejí často rodiče, jejichž důvody jsou na první pohled velmi nejasné nebo povrchní a sami se nezdají být žádnou zárukou křesťanské výchovy dítěte. Proto je z pastoračního důvodu nutné předkládat jim správný obraz křtu a také odhalit zdravé jádro jejich vlastních představ. Na ty je třeba navázat a rozvíjet je. Zvláště první setkání má šanci být důležitým pastoračním činem. Velmi záleží na způsobu, jakým bude žadatel o křest dítěte přijat. Vhodné je předem a v každém případě vidět v něm někoho, kdo často z nejasných motivů a nepoučeným způsobem žádá o něco, co je ve svém jádru dobré a on to také za dobro považuje. V případě, že se v této záležitosti dostaví prarodič nebo jiný příbuzný, je třeba ho vzít vážně, ale upozornit, že další rozhovor o křtu může být jen s rodiči.⁶⁸

Vždy je dobré začínat od tématu, jež je přichozímu známé a je ve středu jeho zájmu. Není vhodné začínat rozhovorem o křtu jako takovém, ale o osobní situaci žadatele. Především o jeho osobním postoji k žádosti o křest (motivace) a jeho představě o smyslu křtu. Tyto výpovědi jsou dobrým základem pro další rozhovor a neměly by být hned hodnoceny, opravovány nebo odmítány. Dalším důležitým momentem je podpora svobodného rozhodování rodičů o křtu svého dítěte a také z něho vyplývající odpovědnosti.⁶⁹

Vlastní příprava

1. Pro připravujícího je kromě obsahu přípravy také důležité ujasnění, v jaké pozici rodiče dítěte vidí a do jaké je svým působením staví.

---

⁶⁷ KKC 1282.

⁶⁸ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava rodičů na křest dítěte, Praha: Pastorační středisko (2. vydání), 2001, s. 4–5.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 7.

2. K pravdivému dovršení svátosti je třeba, aby děti byly vychovávány ve víře, ve které byly pokřtěny. Křesťanská výchova, která dětem právem náleží, má především směřovat k tomu, aby děti postupně poznaly záměr Boží vyjádřený v Kristu, a tak životem dovršovaly víru, v které byly pokřtěny.⁷⁰

„Ze samého řádu stvoření vyplývá, že služba i posláni rodičů při křtu dětí má větší důležitost než posláni kmotrů: Před udělením křtu mnoho záleží na tom, aby se rodiče vědomě připravovali na udělení této svátosti, vedení vlastní vírou i s pomocí svých přátel a ostatních členů společenství.“⁷¹

3. Velmi vhodným se jeví odvíjet rozhovor s rodiči od starosti, které o dítě přirozeně mají a od vlastních křestních obřadů. Je třeba přiblížit jim skutečnost křtu v pojmech pro ně známých. Křest ze strany Boží ustavuje a otevírá vazbu, která je celoživotní, sahá až za smrt a je zcela spolehlivá. Nejedná se o nějaké zajištění „zdraví, štěstí a pohody“ pro celý život, nýbrž zajištění nejlepšího partnera, tedy Boha. Klíčovým slovem je tedy vztah, a je na rodičích, zda jej dají dítěti poznat a umožní mu z tohoto bohatství vědomě a trvale čerpat.

4. Další oblastí, do které mohou být rodiče aktivně zapojeni, je vlastní průběh křtu a rozhovor nad křestními obřady. Na místě je vysvětlit, jak vše vypadá a proč se co říká. Následuje četba textů, především těch, které sami říkají nebo na které odpovídají. Na prvním místě stojí prohlášení, že oni sami o křest dítěte žádají, dále pak odpověď na otázku, zda přijímají povinnost výchovy dítěte ve víře. Zde je podmínkou křtu vůle a ochota dítě ve víře vychovat. Následují otázky o zřeknutí se zla a o víře. Problematickým se někdy jeví vyznání víry rodičů. V tom případě je vhodné obsah vyznání víry poněkud přiblížit. Pastoračně i pedagogicky je přípustné prominout skutečnost, že rodič neodřiká zpaměti Krédo, nelze však nikdy tolerovat zásadní odpor ke křesťanské víře a k církvi.

5. Jsou-li rodiče ve víře velmi rozdílní, přináší to jistou obtíž, ne však nemožnost křtu či křesťanské výchovy. Na prvním místě je potřeba vzájemná úcta a tolerance. „Nemůže-li některý z nich učinit vyznání víry (např. nekatolík), může mlčet. Žádá se však, aby při žádosti o křest dítěte dal záruku nebo alespoň souhlas, aby dítě bylo vychováváno ve víře, kterou přijalo křest.“⁷²

6. Přítomnost kmotra je při křtu dítěte je vžitou skutečností, nemusí však tomu tak být. Smysl kmotrovství vidí kanonické právo tak, že pomáhá rodičům a později křtěnci v uvádění do křesťanského života a k plnění závazků, vzešlých ze křtu. Kmotr by měl být vybrán rodiči,

---

⁷⁰ Srov. Křestní obřady. Křest malých dětí, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 17.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Křestní obřady. Křest malých dětí, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 18.

být starší šestnácti let, katolík, biřmovaný, který přijal eucharistii. Stává se však, že jsou za kmotry vybíráni lidé z okruhu přátel rodičů nesplňující tyto právní požadavky. Pastoračně může být vhodnější dát těmto osobám přednost před lidmi splňujícími všechny právní požadavky, ale nemajícími zvláštní vztah k rodině dítěte. V každém případě je třeba usilovat o přiměřenou přípravu kmotra, ať už je na jakémkoli stupni víry.⁷³

Další doprovázení

Stává se, že se rodiny pokřtěných dětí z farnosti poněkud vzdálí. Je dobré udělat z naší strany něco, co by jim mohlo pomoci nalézt cestu k životu ve farním společenství. Nabízí se např. pozvat rodiny dětí pokřtěných ve stejném roce na společnou malou oslavu a připomínku. To se může za nějaký čas opakovat. Dále je možné rodiče písemně informovat o aktivitách farnosti, které by jim mohly přijít vhod (setkávání maminek, společenství rodičů, katecheze předškoláků apod.). V každém případě je třeba zachovat postoj starosti a vstřícnosti k těmto rodinám.⁷⁴

4.1.4 Příprava na manželství

„Svatost manželství je znamením jednoty Krista a církve. Dává manželům milost milovat se láskou, jakou miloval Kristus církev; milost svátosti tak zdokonaluje lidskou lásku manželů, upevňuje jejich nerozlučitelnou jednotu a posvěcuje je na pouti k věčnému životu.“⁷⁵

„V manželství se dva jedineční lidé na celý život vzájemně zavazují, že vytvoří společenství života a lásky. Rozhodují se, že spolu vybudují něco, co bude odolávat zkoušce času.“⁷⁶ Naplňují tím hluboký Boží záměr s člověkem. V Písmu čteme: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a ti dva budou jedno tělo“⁷⁷ a dále: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte si ji a panujte...“⁷⁸ Manželství také odpovídá nejhlubší touze člověka po přijímání a odevzdání se v lásce. Muž a žena mohou uzavřít manželství v katolické církvi jen tehdy, není-li ani jeden z nich vázán platným manželským svazkem a rozhodli se pro něj dobrovolně. Další podmínkou platnosti manželství je, že oba dva chápou tento svazek jako

---

⁷³ Srov. OPATRNÝ Aleš: Příprava rodičů na křest dítěte, Praha: Pastorační středisko (2. vydání), 2001, s. 10–12.

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 13.

⁷⁵ KKC 1661.

⁷⁶ Příprava na manželství, Praha: Centrum pro rodinu při Arcibiskupství pražském, 2003, s. 3.

⁷⁷ Ef 5,31.

⁷⁸ Gn 1,28.

nerozlučitelný. Konečně je zapotřebí, aby oba dva v zásadě neodmítali děti. Základním předpokladem je, aby oba snoubenci byli katolíci. Jsou ovšem možné výjimky. Jeden ze snoubenců může být katolík a druhý člen jiné křesťanské církve. Častějším případem bývá kombinace katolíka a nepokřtěného. V těchto zvláštních případech je vždy třeba souhlasu biskupa. Dále se katolická strana písemně zavazuje, že: „Ve svém zamýšleném manželství bude bránit ztrátě katolické víry a podle svým možností udělá vše proto, aby děti z tohoto manželství zrozené byly katolicky pokřtěny a vychovávány.“ Nekatolická strana podepisuje prohlášení, že: „Bere na vědomí závazek svého partnera, který vyplývá z jeho svědomí.“⁷⁹ Všechny zasnoubené páry se ve skutečnosti připravovaly na manželství již od svého dětství skrze všechny vztahy, které prožívaly. Období bezprostřední přípravy nemůže na manželství dost dobře připravit, nebylo-li dosud dosaženo základní osobní zralosti.⁸⁰ Ani nemůže připravit na všechno, co s sebou život v manželství nese. Může však snoubencům pomoci hledat pravdivé a hlubší poznání sebe i svého protějšku, což je solidním základem pro další rozhovory.

Důležitá témata

1. Přirozené předpoklady

Člověk vstupující do manželství by měl mít už jistou zkušenost se samostatným životem, být schopen se sám o sebe postarat. Měl by vědět a zažít, že se vše v životě nebude točit kolem něj, ale naopak, že je tu také pro druhé. Dalším nutným předpokladem je schopnost nést odpovědnost za své činy, rozhodnutí i za svou svobodu. Jistá psychická a citová zralost, otevřenost a nezištnost.

2. Vzájemné poznání

Jedná se o velikou oblast a nikdy nekončící proces. U těch, kdo se připravují na společný život, je již odstartován. Na tom, kdo jim při této přípravě pomáhá, je, aby jim ukazoval další dimenze a oblasti vzájemného poznání. Jedná se zejména o povahové rysy, kladné i záporné, osobní historii a rodinné prostředí, ze kterého partner pochází. V této oblasti je dobré zprůhlednit zvláště vztahy k rodičům. Zda bude nastávající životní partner schopen a ochoten posunout vztah k rodičům při zachování povinné úcty k nim až na druhé místo. Vhodné je také poznání ostatních rodinných a přátelských vazeb. Toto je důležité, aby se ti dva,

---

⁷⁹ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na manželství, Praha: Pastorační středisko (2. vydání), 1997, s. 10.

⁸⁰ Příprava na manželství, Praha: Centrum pro rodinu při Arcibiskupství pražském, 2003, s. 3.

připravující se na život v manželství, uprostřed těchto vztahů našli jako lidé sobě nejbližší a ostatní vztahy tomu podřídili. Dále je nezbytné vzájemné poznání v oblasti hodnot a vztahu k nim. Je žádoucí, aby snoubenci hovořili spolu o svých představách.

O manželství, rodině, dětech, o vztahu k penězům a hmotným věcem vůbec, o své víře.

Čím lepší je umožněno poznání, tím lépe. Přitom patří ke zralosti člověka unést rozdílnost a využít ji pro společný růst.⁸¹

3. Komunikace

Komunikaci náleží podstatné místo v každém mezilidském vztahu, tím více ve vztahu mezi manžely. Velmi tedy záleží na tom, do jaké míry s touto skutečností počítají a jaká je jejich dovednost komunikovat. Často je zapotřebí znova a znova vstupovat do školy komunikace. To, co sděluje jedna osoba druhé, nemusí být dobře čitelné. Nemusí to být vždy slova. Mnoho se děje neverbálně a je velmi výmluvné. Snoubenci by se měli již před svatbou učit vyjadřovat svá sdělení jasně a úplně. Obtížné city vyjadřovat bez vyčítání a obviňování a být vůči druhému citliví a pozorní. Odhadnout správnou chvíli pro potřebné sdělení. Protože do manželství vstupují rozdílní lidé, budou existovat neshody (malé a velké). Konflikt je normální a dá se očekávat. To musí vzít vážně i ti, kteří se připravují uzavřít trvalý manželský svazek. Mají vědět, že není dobré se konfliktu za každou cenu vyhnout, stejně jako předstírat, že není. Není na škodu vytvořit během bezprostřední přípravy nějaké modelové situace a na nich vyzkoušet zdravé zacházení s neshodami. Nikdo se nemůže změnit přes noc, ale musí být vidět snaha a ochota. I když bude vzájemná komunikace dobrá a konflikty se překlenou, nejednou zůstane ještě potřeba si vzájemně odpustit. Odpuštění vztah buduje a je lehčí tam, kde se počítá s přítomností a odpuštěním Božím.⁸²

4. Spiritualita manželského života

Vstupem do manželství se mění mnohé z toho, co bylo běžné pro člověka svobodného. Každá změna v životě vyžaduje také obnovení duchovního života. Manželé se musí naučit žít své křesťanství v manželství. Pro dva věřící, kteří uzavírají smlouvu lásky a věrnosti před Bohem, se může stát společným bohatstvím vědomí, že Bůh bude vždy na jejich straně a nikdy jim nebude chybět jeho pomoc. Mají tak šanci čerpat přímo z Božího pramene lásku a sílu. Tím budou stavět svůj život na skále⁸³ Nepůjde to však bez toho, aniž by si stále připomínali svůj

---

⁸¹ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na manželství, Praha: Pastorační středisko (2. vydání), 1997, s. 15–41.

⁸² Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na manželství, Praha, Pastorační středisko (2. vydání), 1997, s. 41–49.

⁸³ Srov. Mt 7,24.

cíl a udělali si pro Boha čas. Dobré je vytvořit si vlastní styl křesťanského života, slavení svátků a společné modlitby. Situace se v tomto ohledu může stát ještě náročnější, přijdou-li děti. Každopádně je vždycky rozdíl, staví-li člověk na Bohu nebo na sobě. V tom prvním případě je možné opřít se o pevný základ víry ve všech životních zkouškách a stát se oporou i pro svého partnera. Ve druhém buduje člověk svůj život na něčem velmi ohrožitelném, co si sám vytvořil, co musí neobyčejně tvrdě hájit, anebo je ohrožen strachem. Žitá víra přetváří život k dobrému, je kvasem společnosti a nikdy nesmí být chápána jako věc nadbytečná, nepovinná nebo sváteční.⁸⁴

5. Manželství a sexualita

Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, pak je tedy zřejmé, že jsou si oba rovni, že jsou stejně důležití a cenní a že se ve své polaritě mají doplňovat. Sexuální polarita má mnoho vrstev (tělesnou, psychickou, psychologickou). Odlišnosti z ní plynoucí je dobré připomenout a osvětlit. Veškeré odlišnosti muže a ženy musí být v manželství respektovány a oba se s nimi mají v manželství uplatnit. Lidská sexualita má být chápána v harmonii lidské osobnosti a mezilidských vztahů vůbec. „Mají-li muž a žena v manželství tvořit jednotu, pak zpravidla musí být nejen fyzická, ale i duševní.“⁸⁵ Má-li člověk dobrým způsobem vstoupit do manželství, pak tam musí vstoupit celý, a má-li do něho vstoupit celý, musí sám sebe znát a přijmout sám sebe. Zvláště důležité je přijetí vlastního pohlaví. Nepřijetí této základní danosti může působit velké obtíže.

Manželé, kteří v manželském slibu jeden druhého přijímají a sobě navzájem se odevzdávají, chtějí jít společně jen dopředu. Svatba se stává veřejnou deklarácí toho, že ti dva před světem patří k sobě a nikdo a nic nemá právo je rozvracet a všichni to mají respektovat. K vyjádření této skutečnosti patří i vědomí, že z jejich intimního setkání může vzniknout nový život, potřebující zázemí obou rodičů. Sexualita a rodičovství patří k sobě. Stane-li se člověk schopným přijímat dítě jako dar, otevírá si cestu ke štěstí. Jistě je na místě v bezprostřední přípravě na manželství vložit i informaci o metodě přirozeného plánování rodičovství. Co se více týká tohoto tématu, je možné odkázat na odborné publikace či křesťanské poradny. Rodičovství je velký životní úkol a vždy je potřeba dovědět se o výchově něco víc, než člověk poznal ve vlastní rodině.⁸⁶

---

⁸⁴ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na manželství, Praha, Pastorační středisko (2. vydání), 1997, s. 33–41.

⁸⁵ Tamtéž s. 52.

⁸⁶ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na manželství, Praha: Pastorační středisko (2. vydání), 1997, s. 51–60.

6. Manželství jako svátost

V závěru přípravy by měl být probrán smysl a podstata svátosti manželství, obsah manželského slibu a průběh svatebního obřadu. „Manželství je smlouva mezi mužem a ženou, kteří jsou vzájemně zavázáni skrze Krista k doživotnímu partnerství života a lásky.“⁸⁷ Na rozdíl od ostatních svátostí si jej snoubenci udílejí vzájemně. Kněz vystupuje pouze jako svědek církve. Mezi vlastnosti svátostného manželství náleží: jednota v úctě a lásce, výlučnost a věrnost, plodnost, obětavost, trvalost, svobodné uzavření, vykoupení (manželé vyrůstají spolu v lásce ke Kristu a v naději ve spásu). Hlubší zastavení se u těchto vlastností je na místě. V tomto duchu je také recitován manželský slib.

V samém závěru přípravy je ještě nutné probrat předem celý svatební obřad, vysvětlit jednotlivé části a jejich symboliku.⁸⁸

Jako u každé přípravy na přijetí svátostí, je zapotřebí znát blíže toho, kdo stojí před námi, tak i zde. Jednotlivá setkání i témata je nutné přizpůsobit konkrétním lidem. Velmi záleží na individuální vyspělosti, zkušenostech i životních podmínkách. Nanejvýš žádoucí je zapojení novomanželů do určitého společenství jiných manželů a rodin, které by jim pomáhalo svými zkušenostmi, radou a modlitbou.

4.1.5 Uvedení do křesťanské a svátostné praxe u pokřtěných, kteří se po delší době k životu v církvi vracejí

Na světě nejsou jen lidé, kteří se v dospělosti setkají s křesťanskou vírou a chtějí na ni svým životem odpovědět, ale i takoví, kteří byli v dětství pokřtěni a dále život z víry nepraktikovali. Nezřídka se stává, že se tito lidé opět Bohu a církvi přiblíží a chtějí obnovit to, co bylo z jejich strany přerušeno. Tady je na místě citlivý a individuální přístup, který dotyčného neponíží a podle potřeby jej uvede do jednotlivých pravd křesťanské víry, modlitby, Písma svatého a svátostí. S moudrou trpělivostí je třeba poskytnout dostatečný čas a uvést do společenství věřících.

4.2 Katecheze ve službě trvalé výchovy ve víře

---

⁸⁷ Příprava na manželství, Praha: Centrum pro rodinu při Arcibiskupství pražském, 2003, s. 3.

⁸⁸ Srov. OPATRŇY Aleš: Příprava na manželství, Praha: Pastorační středisko (2. vydání), 1997, s. 61–66.

„Trvalá výchova víry navazuje na základní výchovu a předpokládá ji. Obě uskutečňují dvě funkce služby Slova, jež se od sebe liší a doplňují se v trvalém procesu obrácení. V těch, kteří následují Ježíše, iniciační katecheze klade základy křesťanského života. Proces trvalého obrácení pokračuje ještě dále, než k čemu základní katecheze pomáhá.“⁸⁹ Děje se tak uvnitř křesťanského společenství, které má za úkol ve víře pomáhat a vychovávat.⁹⁰ „Katechezi hrozí nebezpečí, že ztratí svou účinnost, jestliže společenství, jež je vírou a životem křesťanské, nepřijme katechumena na určitém stupni jeho výuky.“⁹¹ Učedníci Ježíše Krista se živí u dvojího stolu: „Božího slova a Kristova Těla.“⁹² „Evangelium a eucharistie jsou ustavičným pokrmem při putování do Otcova domu. Působením Ducha svatého se prohlubuje dar společenství – „communio“ i misijní úsilí – „missio“ a jsou prožívány stále intenzivněji.“⁹³ Stálá výchova ve víře se tedy neobrací jen ke každému křesťanovi, aby jej doprovázela na cestě ke svatosti, ale také na společenství věřících, aby dozrávalo jak ve svém vnitřním životě lásky k Bohu a bratřím, tak jako společenství misijní.⁹⁴

4.2.1 Biblická katecheze

„Katecheze bude vždy čerpat svůj obsah z živého pramene Božího slova, předávaného tradicí a Písmem, poněvadž svatá tradice a svaté Písmo tvoří jediný, neporušitelný poklad Božího slova, svěřený církvi.“⁹⁵ Církev, vedená Duchem svatým, má tomuto slovu s vírou naslouchat, rozjímat o něm, věrně je střežit a vysvětlovat.⁹⁶ Boží slovo, obsažené v posvátné tradici a v Písmu svatém, má být rozjímano a chápáno stále hlouběji skrze smysl víry celého Božího lidu, pod vedením Magisteria (Učitelského úřadu církve), které je vykládá s autoritou. V liturgii je Boží slovo slaveno, neustále hlásáno, posloucháno, vnitřně přijímáno a vysvětlováno.⁹⁷

4.2.2 Kritéria pro předkládání evangelního poselství

---

⁸⁹ VDK 69.

⁹⁰ Srov. VDK 69.

⁹¹ CT 24.

⁹² Srov. DV 21.

⁹³ VDK 70.

⁹⁴ Srov. tamtéž.

⁹⁵ CT 27.

⁹⁶ Srov. VDK 94.

⁹⁷ Srov. VDK 95.

Tato kritéria⁹⁸ pramení z jediného zdroje, a proto jsou vzájemně vnitřně spjata.

Hlavní osou poselství je osoba Ježíše Krista (kristocentrismus), jež ze své vnitřní podstaty přivádí k trinitárnímu rozměru tohoto poselství. Základní úlohou katecheze je představit Krista: vše ostatní ve vztahu k němu. To, k čemu má katecheze v konečném důsledku napomáhat, je následování Krista a společenství s ním: k tomu směřuje každý prvek poselství. Kristocentrismus také znamená to, že Kristus je středem dějin spásy, představovaných v katechezi. K němu celé dějiny spásy směřují, on přišel „v plnosti času“⁹⁹ a je klíčem, středem a cílem celých lidských dějin¹⁰⁰. Evangelní poselství nepřichází od člověka, nýbrž je Božím slovem. Církev, a v jejím jménu každý katecheta, může pravdivě říci: „Moje učení není moje, ale toho, který mě poslal.“¹⁰¹ Vše, co katecheze předává, je proto „učení Ježíše Krista, pravda, kterou je On sám“¹⁰².

Kristocentrismus katecheze přivádí ze své vnitřní povahy k vyznání víry v Boha: Otce, Syna a Ducha svatého. „Tajemství Nejsvětější Trojice je hlavním tajemstvím víry a křesťanského života.“¹⁰³ Z tohoto důvodu je na místě uvést zde jisté aspekty, na které se má v katechezi dbát. Vnitřní struktura katecheze bude vždy kristocentricko-trinitární: „Skrze Krista k Otci v Duchu svatém“.¹⁰⁴ Bude následovat samotný Ježíšův pedagogický postup ve zjevení Otce, sebe samého jako Syna a Ducha svatého, a bude ukazovat vnitřní Boží život na základě spásných skutků ve prospěch lidstva.¹⁰⁵ Vyznávat jediného Boha ve třech osobách znamená, že lidstvo stvořené k jeho obrazu, jenž je „společenstvím osob“, je povoláno k tomu, aby bylo společností bratří a sester, dětí téhož Otce, navzájem si rovných v osobní důstojnosti.¹⁰⁶ Církev, když vyznává víru v Trojici a hlásá ji světu, chápe sama sebe jako „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha svatého“¹⁰⁷.

Ježíšovo poselství o Bohu je dobrou zprávou pro lidstvo. Zvěstuje Boží království: nový a konečný Boží zásah s přetvářející mocí stejně tak velikou, ba i větší než ta, kterou uplatnil při

---

⁹⁸ Srov. VDK 97–117.

⁹⁹ Ga 4,4.

¹⁰⁰ Srov. GS 10.

¹⁰¹ J 7,16.

¹⁰² CT 6.

¹⁰³ KKC 234, srov. KKC 2157.

¹⁰⁴ VKD 41, srov. Ef 2,18.

¹⁰⁵ Srov. KKC 258, 236 a 259.

¹⁰⁶ Srov. KKC 1702, 1878, 2845.

¹⁰⁷ LG 4b.

stvoření světa. V tomto smyslu „jádnem a ohniskem radostné zvěsti, jak ji hlásal Kristus, je spása. Spása je velký Boží dar a neznamená jen osvobození ode všeho, co člověka trápí a utlačuje, nýbrž přináší především osvobození od hříchu a od zlého ducha. Přináší i radost z toho, že my známe Boha a on zná nás, že ho vidíme a necháme se jím vést“¹⁰⁸. Katecheze předává toto poselství, přičemž se „pozvolna prohlubuje a rozvíjí v tom, co z něho vyplývá“¹⁰⁹ a ukazuje svůj velký vliv na osoby a na svět.

Dále je pro předávání evangelního poselství charakteristické, že se děje uvnitř církevního společenství. „Když katecheze předává Kristovo tajemství, zaznívá v jejím poselství víra celého Božího lidu v průběhu dějin: víra apoštolů, kteří ji přijali od samotného Krista a působením Ducha svatého; víra mučedníků, kteří ji, jež ji vyznali a vyznávají svou krví; víra svatých, kteří ji žili a žijí do hloubky; víra Otců a učitelů církve, jež ji brilantně vyučovali; víra misionářů, kteří ji bez přestání hlásají; víra teologů, jež pomáhají lépe ji pochopit, a nakonec víra pastýřů, jež ji s horlivostí a láskou uchovávají a hodnověrně vysvětlují.“¹¹⁰ Z výše uvedeného vyplývá, že katecheze má vždy na paměti dějinný charakter tajemství spásy. Církev činí stálou „památku“ spásných událostí, vykládá v jejich světle současné události lidských dějin, kde Duch obnovuje tvář země, a s vírou očekává příchod Páně.

Kristus se svým vtělením začlenil do konkrétních společenských a kulturních podmínek lidí, mezi kterými žil. To byla „původní inkulturace“ Božího slova a východiskový model pro veškerou evangelizaci církve. Pravá inkulturace je hluboký, souhrnný proces a pomalá cesta. Není to obyčejné vnější přizpůsobení se, které by činilo křesťanské poselství přitažlivější, ale jedná se o proniknutí evangelia do nejskrytějších vrstev osob a národů.

Přitom musí katecheze předávat evangelní poselství v jeho celistvosti a čistotě. Je třeba vyhybat se tomu, že by bylo představováno částečně či zkresleně.

Poselství, které katecheze předává, je organické a hierarchicky uspořádané. Vytváří tak souvislý a podstatný souhrn víry. Tento harmonický pohled na evangelium z něj činí událost, která má pro lidskou osobu hluboký význam.

4.2.3 Lectio divina

---

¹⁰⁸ EN, 9.

¹⁰⁹ CT 25.

¹¹⁰ VDK 105.

Jedná se o individuální nebo společnou četbu kratšího či delšího úryvku z Písma, vnímaného jako Boží slovo a rozvíjeného působením Ducha svatého v rozjímání, modlitbě a kontemplaci.¹¹¹

„Péče o pravidelnou, ba každodenní četbu Písma odpovídá starobylé praxi církve.“¹¹²

V současné době se důraz na lectio divina stal znovu aktuálním. Zamýšleným cílem je probouzet a živit „opravdovou a stálou“ lásku k Písmu svatému, prameni vnitřního života a apoštolské plodnosti, podporovat také lepší chápání liturgie a zajistit bibli přednější místo v modlitbě i teologickém bádání.¹¹³ Koncilní konstituce Dei verbum¹¹⁴ vybízí všechny věřící v Krista, aby si častým čtením Písma získali „nesmírně cenné poznání Ježíše Krista“ (Flp 3,8). Koncilní text podtrhuje, že četbu má provázet modlitba, protože ta je odpovědí na Boží slovo, s nímž se člověk setkává v Písmu pod inspirujícím vlivem Ducha.¹¹⁵

Lectio divina se může stát solidním základem pro různé formy práce s Písmem. Katecheze pak může pomoci Božimu slovu naslouchat, v jeho světle porozumět vlastnímu životu a uvádět do modlitby. Vhodná je četba ve skupině, která velmi napomáhá a podněcuje i četbu individuální.

Existují různé způsoby, jak vést biblickou katechezi. Je např. možné zabývat se podrobněji některými kapitolami či knihami Starého i Nového zákona v jejich historických souvislostech a přitom mít na zřeteli duchovní poselství. Jiným způsobem může být dramatizace biblického textu nebo jeho vyjádření pomocí hudby a výtvarného projevu.

4.2.4 Liturgická katecheze

„Připravuje ke svátostem a pomáhá k chápání a hlubšímu zakoušení liturgického slavení.“¹¹⁶

O přípravě ke svátostem bylo pojednáno obšírně výše. Zde se dotkneme oblasti liturgického slavení. Koncilní konstituce Sacrosanctum Concilium zdůrazňuje a připomíná nezbytnost liturgické výchovy: „Duchovní správcové ať horlivě a trpělivě usilují o liturgickou výchovu a vnitřní i vnější aktivní účast věřících, a to úměrně jejich věku, okolnostem a způsobu života a

---

¹¹¹Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Výklad bible v církvi, Praha: Zvon, 1996.

¹¹² PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Výklad bible v církvi, Praha: Zvon, 1996.

¹¹³ Srov. tamtéž.

¹¹⁴ Srov. DV 25.

¹¹⁵ Srov. tamtéž.

¹¹⁶ VDK 71.

stupni náboženské vyspělosti.¹¹⁷ To se může dít uváděním do hlubin symboliky liturgického slavení, osvětlováním významu a smyslu jednotlivých částí liturgie. Týká se to jistě především slavení eucharistie, ale jsou vhodné chvíle pro přiblížení i ostatních svátostí, zejména když jsou slaveny uprostřed farního společenství. Úkolem liturgické katecheze je také vysvětlovat obsahy modliteb a vychovávat k rozjímání a mlčení.¹¹⁸

Liturgický život má pro člověka hluboký význam. Uctívání Boha, kult chápaný ve své opravdové šíři a hloubce, přesahuje liturgický úkon. Takto chápaný je vyjádřením správného vztahu k Bohu a nezbytný pro správnou lidskou existenci ve světě. Přesahuje každodenní život umožněním podílu na způsobu existence „nebe“, na světě Božím, a tím nechává padat světlo Božího světla do světa našeho. Pouze tehdy, když je vztah k Bohu správný, mohou být v pořádku také všechny ostatní lidské vztahy – vztahy mezi lidmi navzájem i vztah k ostatnímu stvoření.¹¹⁹

4.2.5 Příležitostná katecheze

Své uplatnění může nalézt v určitých okolnostech osobního, rodinného, společenského a církevního života, které se snaží vysvětlovat a žít v perspektivě víry.¹²⁰ Jan Pavel II. připomíná ve své apoštolské exhortaci *Catechesi tradendae* některé příležitosti, při nichž je místo pro katechezi již připraveno. Hovoří zejména o poutích a lidových misiích.¹²¹ Je to doba, v níž jsou lidé více připraveni pro přijetí Božího slova a daru milosti.

„Ideu putování jako duchovní cesty a odpovědného směřování ke svatému cíli (např. Abraham k hoře Mória) známe již od vzdáleného středověku.“¹²² Také církev jako putující Boží lid používá tohoto prostředku, aby vedla víru ke zralosti. Ve vystupování do svatyně můžeme spatřovat předobraz „vystupování do nebeského Jeruzaléma“ a stesk po nebi. Putování není okrajový projev, objevující se jen v některých obdobích. Je chápáno jako projev asketický, projev sebedarování a očekávání všeho od Hospodina.¹²³

---

¹¹⁷ SC 19.

¹¹⁸ Srov. VDK 71.

¹¹⁹ Srov. RATZINGER Joseph, Benedikt XVI.: *Duch liturgie*, Brno: Barrister a Principal, 2006, s. 16.

¹²⁰ Srov. VDK 71.

¹²¹ Srov. CT 47.

¹²² *Nový biblický slovník*, Praha: *Návrat domů*, 1996, s. 854.

¹²³ Srov. FIORES Stefano de, GOFFI Tullio: *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s.1170, 231.

Dále bych na tomto místě zmínila „iniciativy duchovní formace, které posilují přesvědčení, otevírají nové perspektivy a pomáhají k vytrvalosti v modlitbě a v úsilí o následování Krista“.¹²⁴ Jedná se zejména o různé formy duchovní obnovy.

Za všechny bych zmínila dějinami osvědčené exercicie (duchovní cvičení), které jsou významně spojeny se zkušeností samoty a modlitby. Kořeny různých forem exercicií bychom museli hledat v dávné minulosti. V naší době jsou hlavně spojovány s duchovní zkušeností a odkazem svatého Ignáce z Loyoly (nar. 1491). V minulosti umožňovaly exercicie soustavnou úvahu o osobním náboženském a mravním snažení. Dnes exercitanta vyzývají, aby si uvědomil svou křesťanskou totožnost. Mají uvádět do velikonoční zkušenosti lásky k Bohu a lidem prostřednictvím Kristova Ducha. Do zkušenosti, která umí úplně otřást vlastní mentalitou a afektivitou, která umí obnovit hluboké nitro vlastního „já“ a vrací světu exercitanty jako nové lidi, Kristovy svědky v každodenní konkrétní zkušenosti.¹²⁵

Délka takových duchovních obnov bývá zpravidla 4–6 dnů. Konají-li se kratší obnovy, nazývají se zpravidla rekolekce.

4.2.6 Soustavné prohlubování křesťanského poselství

Teologická výuka, která opravdově vychovává k víře, pomáhá růst v jejím chápání a uschopňuje křesťana, aby dokázal odůvodnit svou naději v současném světě.¹²⁶ Jak již bylo zmíněno výše, správné chápání pravd víry je v souladu s požadavky lidského rozumu a evangelium je vždy vhodné a aktuální. Umožní to překonávat určité formy integrismu a fundamentalismu, stejně jako libovolný a subjektivní výklad.¹²⁷ Mezi důležitá témata této oblasti budou patřit také křesťanská etika a sociální nauka církve. V určitém smyslu je vhodné nazývat takovou výuku „katecheze perfektní“ (zdokonalující).¹²⁸

4.3 Katecheze lidí staršího věku

---

¹²⁴ VDK 71.

¹²⁵ Srov. FIORES Stefano de, GOFFI Tullio: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 264.

¹²⁶ Srov. I P 3,15.

¹²⁷ Srov. VDK 175.

¹²⁸ VDK 71.

„Bible s oblibou ukazuje starého člověka jako symbol osoby naplněné moudrostí a bázní Boží.¹²⁹ V tomto smyslu lze dar starého člověka vidět v tom, že je v církvi i ve společnosti svědkem tradice víry¹³⁰, učitelem života¹³¹ a nositelem lásky¹³².“ Jinými slovy by se dalo říct, že se starý člověk stává jistým způsobem přirozeným „katechetou“ společenství. Katechizace bere vážně tuto skutečnost a pomáhá mu objevovat bohaté možnosti, které jsou v něm. Tímto způsobem podporuje tolik potřebný základní dialog mezi generacemi uprostřed rodiny a uprostřed společenství.¹³³

Naše země patří mezi mnohé jiné, v nichž stárnoucí populace přibývá. Jestliže v rámci celé společnosti se může starý člověk cítit znevážený nebo opomenutý, v církvi by to mělo být jinak. Kromě jiných potřebných iniciativ, prokazovaných v církvi starším lidem, by se jim měla poskytnout i přiměřená katecheze. Samozřejmě je třeba brát v úvahu rozdílnost osobního, rodinného a společenského stavu. Zvláště citlivou bude skutečnost, co pro člověka, kterého máme před sebou, znamená samota a nebezpečí společenské izolace.¹³⁴

Katechizace starších lidí si všímá zvláštních aspektů stavu jejich víry. Člověk může dosahovat svého věku s pevnou a bohatou vírou. Tehdy katechizace určitým způsobem přivádí k plnosti cestu, kterou již prošel v postoji důvěry a očekávání plném důvěry. Může se stát, že člověk žil s více nebo méně zatemněnou vírou a slabou křesťanskou praxí. Tehdy se katechizace stává chvílí zprostředkování nového světla a náboženské zkušenosti. Někdy se člověk ocitá v období stáří s hlubokými zraněními duše i těla. Zde katechizace pomáhá požívat osobní situaci v postoji vzývání, odpuštění a vnitřního pokoje.¹³⁵

V každém případě vyžaduje stav starého člověka katechezi naděje, která vychází z jistoty definitivního setkání s Bohem. Stáří je často spojeno s nemocí a omezeností. Velkou pomocí je v těchto okamžicích odkrývání smyslu utrpení ve světle života Ježíše Krista.¹³⁶

Vydává-li starý člověk svědectví víry, která září tím více, čím blíže je velkému okamžiku setkání s Pánem, je to vždy dobrodiním pro něho samotného i pro společenství.¹³⁷

---

¹²⁹ Srov. Sir 25, 4–6.

¹³⁰ Srov. Ž 44,2; Ex 12, 26–27.

¹³¹ Srov. Sir. 6,35; 8,11–12,

¹³² Chfl 48.

¹³³ Srov. VDK 188.

¹³⁴ Srov. VDK 186.

¹³⁵ Srov. VDK 187.

¹³⁶ Srov. tamtéž.

¹³⁷ Srov. tamtéž.

Formy katecheze starých lidí budou různé. Mnozí se pro svou trvajícím svěžest budou moci účastnit společných farních aktivit a svou přítomností je obohacovat. S přibývajícím nemohoucností bude na místě spíše katecheze rodinná či individuální. Katecheté by měli být obeznámeni se specifiky období stáří, schopni citlivého posouzení individuální situace konkrétního starého člověka a adekvátního přístupu. Chybou by bylo přeceňování síly a možnosti katechizovaného stejně jako jejich podceňování.

Specifickou katechezí může být příprava na přijetí svátosti nemocných. Někdy přetrvávají špatné představy o významu a smyslu této svátosti, a proto je vhodné dát v katechezi větší prostor jejímu osvětlení. Udílení svátosti nemocných pro ty, kteří se mohou do kostela dostavit, se pak může ve farnosti uskutečnit v době k tomu vhodné.

5 METODICKÉ PRVKY V KATECHEZI

„Princip věrnosti Bohu a věrnosti člověku zabraňuje vytváření jakéhokoli protikladu, umělého oddělování nebo údajné neutrality mezi metodou a obsahem, ale zdůrazňuje jejich vzájemnou vazbu a ovlivňování.“¹³⁸ Metoda slouží zjevení a obrácení¹³⁹, a proto je třeba ji používat. Na druhou stranu obsah katecheze není indiferentní vzhledem k jakékoli metodě. Dobrá katechetická metoda je zárukou věrnosti obsahu.¹⁴⁰

S přihlédnutím k dějinám katecheze se dnes běžně mluví o metodě induktivní a deduktivní. Induktivní metoda spočívá v tom, že předkládáme fakta (biblické události, liturgické úkony, události ze života církve a z každodenního života...) s cílem rozpoznat význam, který mohou mít vzhledem k Božímu zjevení.

Induktivní metoda nevylučuje, naopak vyžaduje metodu deduktivní, která vysvětluje a popisuje fakta tak, že vychází z jejich příčin. Deduktivní syntéza dosáhne plné síly jen tehdy, byl-li již uskutečněn postup induktivní.¹⁴¹

„Jiným způsobem rozlišení je postup, nazývaný „kerygmatický“ (neboli sestupný – descendentní), který vychází ze zvěstování poselství, obsaženého v hlavních dokumentech víry (Bible, liturgie, nauka...) a aplikuje je na život. Další postup je nazýván existenciální (neboli vzestupný – ascendentní). Vychází z lidských problémů a situací a osvětluje je světlem Božího slova. Samy o sobě jsou to přístupy oprávněné, jestliže jsou respektovány všechny činitele, které zde působí, tajemství milosti a lidská skutečnost, chápání víry a rozumový postup.“¹⁴²

Lidská zkušenost v katechezi plní různé úlohy. Působí, že v člověku vyvstávají zájmy, otázky, naděje a úzkosti, úvahy a úsudky, které splývají v jistou touhu proměňovat skutečnost. Úkolem katecheze je vést lidi k pozornosti vůči jejich nejdůležitějším zkušenostem, pomáhat jim, aby otázky a potřeby, které z nich pramení, posuzovali ve světle evangelia, a vychovávat k novému pojetí života. Zkušenost podporuje chápání křesťanského poselství. Odpovídá to způsobu Ježíšova jednání, který využíval lidských zkušeností a situací pro vysvětlování

---

¹³⁸ VDK 149.

¹³⁹ Srov. CT 52.

¹⁴⁰ Srov. VDK 149.

¹⁴¹ Srov. VDK 150.

¹⁴² VDK 151.

eschatologické a transcendentní skutečnosti. Z uvedeného vyplývá, že zkušenost převzatá vírou se určitým způsobem stává prostředím, v němž se projevuje a uskutečňuje spása.¹⁴³

Žádná metodologie jakkoliv vyzkoušená neosvobozuje katechetu od jeho vlastního poslání. Charisma darované Duchem svatým, opravdová spiritualita a jasné svědectví života jsou duší každé metody. Katecheta je vlastním prostředníkem, který usnadňuje živý vztah mezi lidmi a tajemstvím Božím, jakož i mezi katechizovanými navzájem a vůči společenství. Jeho osoba nemá být překážkou na cestě víry. V síle svého moudrého doprovázení má poskytovat službu, která patří k nejdrahocennějším v katechetickém působení: Pomáhat katechizovaným poznávat povolání, ke kterému je Bůh volá.¹⁴⁴

„Katechetické výchově se daří účinně v té míře, v jaké se křesťanské společenství stává konkrétní oporou a příkladem pro cestu víry jednotlivců.“¹⁴⁵ Stává se to tehdy, projevuje-li se společenství jako pramen, místo a cíl katecheze. Nenahraditelným však zůstává osobní kontakt člověka k člověku podle příkladu Ježíše a apoštolů.

Katecheze také uznává důležitost skupiny, jež má důležitou úlohu v procesu rozvoje člověka. Dospělí, k nimž se katecheze obrací, bývají skrze skupinu vyzýváni k postoji dialogu, sdílení s druhými a k společné křesťanské odpovědnosti.¹⁴⁶

Aby církev harmonicky rostla a aby její evangelizační působení vyvěralo z autentických pramenů, je podstatně důležité, aby katecheze dospělých, pokřtěných nebo nepokřtěných, iniciační katecheze dětí a mládeže a trvalá katecheze byly dobře spojeny v katechetickém projektu křesťanského společenství.¹⁴⁷

5.1 Některé další aspekty katecheze dospělých

Pravidelnost v malém

Žádá-li se po člověku mnoho naráz, stává se, že velmi brzy odrazen od všeho. Je nutné počítat s tím, že úspěch bude spíše tam, kde se dá šance k malým, ale vytrvalým krůčkům. Pro samotného jedince to má také mnohem hlubší dopad. Přiměřenost je základním

---

¹⁴³ Srov. VDK 152.

¹⁴⁴ Srov. VDK 156.

¹⁴⁵ VDK 157.

¹⁴⁶ Srov. VDK 158, 159.

¹⁴⁷ Srov. VDK 72.

pedagogickým předpokladem. To nevylučuje, že by člověk občas nepotřeboval silnější výzvu a impuls, ale tato pravidelnost v malém je pro růst jeho víry základem.

Boj proti povrchnosti

Mnoho z nás žije dnes poněkud rychle, což nás přivádí k jisté povrchnosti. Týká se to poznání, informací, vztahů, prožívání i modlitby. Katecheze může být dobrým prostředkem, jak se tomuto trendu bránit. Při všech nárocích na komplexnost v katechezi nesmí dojít k tomu, aby i do této oblasti vstoupil neklid, přehlcenost informacemi nebo snad i spěch. Právě zde je na místě uvést zkušeností ověřenou tezi, že méně znamená více. Katecheze by měla být pro člověka žijícího v neklidném světě oázou, zastavením se, časem pro hlubší zamyšlení a inspiraci pro rozhovor s Bohem. Mezi formy katecheze naplňující tyto požadavky bychom mohli zvláště uvést několikátýdenní školu modlitby, biblické katecheze, zvláště lectio divina a všechny formy duchovních obnov. Nebezpečím pro katechetickou činnost by se mohla stát touha vidět příliš brzy plody své práce – i to je jedna podoba povrchnosti. V katechezi nelze tak jednoduše jako v pedagogice hodnotit výsledky. Osvobození duchovního či katechety od těchto přirozených přání bude paradoxně velkým vkladem pro celé katechetické snažení.

Kvalita a kvantita

Všeobecně je známo, že se člověk nezdíka přikloní na stranu kvantity na úkor kvality. Děje se tak někdy z povrchnosti, někdy ve snaze o kompromis. Křesťanské společenství a hlavně ti, kteří za něj nesou před Bohem zvláštní odpovědnost, se mohou dostávat do situací, v nichž tato otázka vystupuje do popředí. Co se týká oblasti katecheze, může se objevit dilema, zda síly a energie těch, jež jsou ve farnosti katechezí pověřeni, mají být věnovány spíše většímu počtu věřících, přičemž lze počítat, že může dojít k jisté povrchnosti a uspěchanosti, nebo raději hrstce těch, u nichž se např. počítá se silnější motivací a nabízí se šance jít více do hloubky. Jedno i druhé řešení má své klady i zápory. Je věcí poctivého rozlišování, k čemu je lepší se přiklonit, neboť konkrétní farnosti nesou svá specifika. Rozhodně by bylo chybou nechat se odradit malým počtem zájemců o nabízenou katechezi. Ten, kdo by čekal, až se sejde skupina, jež si svou velikostí „zaslouží jeho pozornost“, by se dostával do nebezpečí pouhého lidského kalkulování. A to do Božího království nepatří. Je namístě dodat, že skutečně velké věci se rodí z těch malých a nepatrných. Je-li v malé skupince katechizovaných zdravé klima a otevřenost Duchu svatému, většinou se brzy někdo připojí.

Mezilidské vztahy

Jak už bylo řečeno výše, katecheze klade velký důraz na osobní vztah mezi osobou katechety a katechizovanými, i na vztahy těchto lidí navzájem. Děje se to po vzoru Ježíše Krista. Ačkoli máme v naší evropské civilizaci vše nebo téměř vše, co se týká hmotného zajištění, kultura mezilidských vztahů nám všeobecně vázne. Katecheze by se mohla stát místem školy pravých mezilidských vztahů, kultury dialogu a tolerance. Kde jinde než mezi „svými“ by se člověk měl cítit dobře, směl zakoušet prostor svobody a lásky, v němž není kritizováno to, co si myslí a říká, ale naopak. Jistě každé společenství věřících se skládá ze slabých a hříšných lidí, ale otevírá-li se Božímu působení a touží-li po jednotě a nějakém společném růstu, musí to být poznat. Považuji za nutné zmínit na tomto místě zásadu, že katecheze nemůže být u věřícího oddělena od ostatních dimenzí jeho náboženského života, ať už se jedná o liturgické slavení nebo skutky bliženské lásky. Z tohoto hlediska je žádoucí i dospělě věřící motivovat ke konkrétním projevům křesťanské charity. Často není třeba chodit daleko, aby člověk našel způsob, jak může být pro druhé užitečný. Přesto je dobré učit se otevřenosti a solidaritě také vůči těm, kteří nám nablízku nejsou, ale o jejichž potřebách a nouzi slyšíme. Touto propojeností s konkrétními skutky křesťanské lásky může katecheze získat na hloubce a důraznosti.

Význam obrazu

K dispozici máme hned dva příklady, jak důležité je zrakové vnímání pro lidskou bytost. Ten první nám nabízí obor pedagogiky, jež dokládá, že slyšené slovo doprovázené obrazem usnadňuje zapamatování si předkládané látky o dvacet procent. Druhým příkladem je zkušenost reklamy, který je všeobecně znám. Očima vnikne do duše člověka mnoho. Záleží na každém, co tam nechá vstoupit. Katecheze dospělých má šanci vnést do duše věřících obrazy, doprovázející zvěstované slovo. Každým takovým obrazem se umenšuje prostor pro obrazy nežádoucí. Pohled na obraz člověka též uklidňuje, vede k soustředěnosti, k rozjímání či sebereflexi.

Specifickým katechetickým prostředkem je sledování filmu, po němž následuje společná debata o zhlédnutém. Tímto způsobem je možné dotknout se rozličných otázek a témat lidského života. Zvláště to mohou být otázky etické. Výhodou katecheze tohoto typu je to, že všichni přítomní jsou naladěni na „stejnou vlnu“. Důležitým předpokladem je však mít k dispozici potřebné technické vybavení a trochu se v oblasti filmu orientovat.

Tvořivost a hra

Byl to Stvořitel, jenž lidem vtiskl touhu tvořit a chtěl, aby mu tím byli podobní. Přestože jsme i v tomto ohledu rozdílní, nelze si myslet, že tvořivost a hra do katecheze dospělých nepatří. V otázce tvořivosti je to, dle mého názoru, jednodušší. Dospělí mohou být motivováni k aktivnímu zapojení se do katechezí, ať už jejich přípravou, v jejich průběhu nebo při jejich organizaci. Zažívají tak vlastní užitečnost i spoluodpovědnost za farní společenství a nejsou jen pasivními příjemci určitých dober. Trochu jinak je tomu v otázce hry při katechezi. Každý dospělý dávku hry ve svém životě potřebuje. Vždyť i liturgie je posvátná hra. Zádrhel může nastat v tom, že ne každý si hraje rád určitou formou a u dospělých k tomu přistupuje i jistý ostych. Je mnoho forem, jak využít možnosti hry v katechezi. Záleží na zkušenostech a citlivosti katechety, kterou z nich je vhodné použít. Jedním ze základních předpokladů je poměrně dobré vzájemné poznání mezi všemi zúčastněnými. Bude to také záležitostí menší skupiny. Prostor pro tvořivost a hru se nabízí zejména při biblických katechezích. Může jít o dramatizaci, výtvarné či hudební vyjádření biblických textů. Biblické poselství tak hlouběji pronikne do celé lidské bytosti.

6 MOTIVACE DOSPĚLÝCH PRO KATECHEZI

Motivovat, to znamená vzbudit zájem, pohnout člověka z místa, aby se vydal za hranice svých zvyklostí, poznání, zkušeností, a to nemusí být vždy snadná záležitost. Motivační impulsy mohou vycházet z různých zdrojů. Právem se jistě očekávají od těch, jimž je katecheze v církvi přednostně svěřena, tedy od duchovních a katechetů. Vhodným motivačním zdrojem se mohou také stát vrstevníci či přátelé dospělých lidí. V těchto případech přichází v úvahu slovo či příklad života, jenž vnáší do mysli člověka otazníky, které ho nenechávají na pokoji. Přicházející impulsy „nabourávají“ jeho dosavadní sebepojetí, pohled na svět, na životní problémy. Jiným motivačním zdrojem mohou být životní události samotné dospělé osoby, které se jí natolik dotýkají, že hledá pomoc a východisko, snaží nalézt nějaké světlo pro svou novou, často nečekanou životní situaci a objevuje v sobě touhu otevřít se novému poznání.

V takových situacích je třeba ze strany křesťanského společenství reagovat účinně, ovšem s taktem a respektováním důstojnosti člověka, který přichází.

Existují však ještě mnohé jiné motivační zdroje. Mohou to být knihy, filmy, umění nebo i krása přírody, které přivádějí člověka k přemýšlení a touze dozvědět se víc. Se všemi vyslovenými skutečnostmi má katecheze počítat a jich využívat. Přitom nemá zapomenout, že ten, kdo nejhluběji dovede pohnout lidským srdcem i myslí, je Bůh.

7 MOŽNOST REALIZACE KATECHEZE DOSPĚLÝCH V ŽIVOTĚ STŘEDNĚ VELKÉ MĚSTSKÉ FARNOSTI

V této závěrečné kapitole se pokusím předložit některé návrhy, které by konkretizovaly a životní praxi přiblížily to, čím jsem se zabývala v předchozích kapitolách.

Realita života našich farností, jež v sobě zahrnuje životní situace jednotlivých jejích členů, personální obsazení, kvalitu mezilidských vztahů, angažovanost či lhostejnost a také hmotné prostředky, to vše má vliv na každé katechetické působení. Vytváření velkolepých katechetických plánů bez ohledu na reálné možnosti konkrétního křesťanského společenství by nikam nevedlo. Považuji za důležité to v úvodu kapitoly uvést, protože se jinak moje následující náměty mohou jevit idealistickými.

7.1 *Charakteristika modelové farnosti*

Farnost je jednou z mnoha jiných ve velkoměstě. I přesto většinu farníků tvoří lidé žijící v blízké oblasti kostela. Počet těch, jež pravidelně navštěvují nedělní bohoslužby se pohybuje mezi dvěma až třemi sty. Působí zde farář s kaplanem, existuje zde ekonomická i pastorační rada. S katechezí pomáhají dva katecheté, z nichž jeden se věnuje dětem a druhý dospělým. Počítá se zde s jistou angažovaností jednotlivých členů farnosti. Funguje zde zdravý dialog mezi duchovními a farníky. Věkové zastoupení je poměrně vyvážené s výjimkou většího počtu seniorů. Rodin s dětmi do patnácti let se čítá kolem deseti. Ostatní věřící jsou mládež a lidé v produktivním věku. Farnost disponuje dostatečně velkou místností, kde by se mohly katecheze odehrávat. Místnost pojme až dvacet pět lidí. Mají-li se konat větší akce, jako jsou duchovní obnovy, program se bude odehrávat v kostele.

7.2 *Specifické požadavky na katechetickou službu dané farnosti*

Nejvíce zastoupenou skupinou jsou senioři. Většina z nich je ještě psychicky i fyzicky čilá. Mnozí z nich žijí již sami. Zde tedy spatřuji velkou potřebu poskytnout společenství spojené s duchovní náplní. Kromě možnosti účastnit se pravidelných katechezí pro dospělé, o nichž se zmíním níže, by bylo vhodné např. v měsíčním intervalu uspořádat pro ně přednášku na téma, které by se zabývalo zvláštnostmi jejich životního období, pomáhalo by jim k vědomí vlastní

důstojnosti a integraci životních zkušeností. V případě seniorů, kteří se již pro nemoc nemohou účastnit těchto aktivit, se uplatní přístup individuální.

Další větší skupinou dospělých farníků jsou lidé v produktivním věku. Mám zde na mysli ty, kteří nejsou momentálně vázáni povinnostmi starat se o malé děti. Jsou svobodní nebo mají děti odrostlé. Někteří z nich mohou být v zaměstnání až do večerních hodin, proto by s tím farnost měla počítat a nabídnout možnost katecheze i v pozdějších večerních hodinách. Jiní na tom mohou být časově lépe, mohou být pro katechetickou činnost ve farnosti velkým přínosem pro svou tvořivost a záruku určité stálosti. Může se zde počítat s týdenními katechezemi různého typu.

Rodiče, již jsou povinni starat se o své malé děti, budou mít jistě možnost účastnit se katechetických farních aktivit omezenou. Možnost pravidelného hlídání dětí není pro většinu z nich samozřejmostí, a proto bude dobré připravit pro ně např. dvakrát během školního roku a jedenkrát o prázdninách setkání rodin s dětmi, spojené s duchovním programem. Přitom by probíhal paralelně program pro dospělé a program pro děti.

Farnost je otevřená a ochotně se věnuje těm, kteří přicházejí do jejího společenství, aby hledali Boha a odpovědi na důležité otázky svého života. Důležitou součástí katecheze dospělých bude tedy příprava na přijetí iniciačních svátostí a také péče o nově pokřtěné.

Příprava trvajíc jeden až dva roky bude vedena farářem, ale co se týká všeobecného přijetí a podpory jak katechumenů, tak neofytů, bude záležet na celé farnosti. V tomto ohledu se tedy také počítá s formací jednotlivých věřících. Neofytům je nutné poskytnout zvláštní péči, neboť jejich život víry je zatím křehký. Bude pro ně dobré po dohodě s farářem účastnit se pravidelně některé s nabízených katechezí a pěstovat živé společenství se zkušenějšími lidmi farnosti.

Bude-li se katecheze věnovat jednotlivým skupinám, nesmí zapomenout na komunikaci mezi nimi navzájem. Prvním a základním místem, kde se všichni setkávají, je samozřejmě liturgické slavení. Dále to mohou být akce pastoračně-katechetického rázu, jako farní duchovní obnovy nebo farní pouť.

8 ROČNÍ PASTORAČNĚ-KATECHETICKÝ PLÁN PRO DOSPĚLÉ

Ve svém návrhu začínám od začátku školního roku, neboť pro mnohé z farníků znamená určité časové ustálení.

8.1 *Začátek září až do konce církevního roku*

Každé pondělí po večerní bohoslužbě: katecheze na téma křesťanské etiky; jednotlivá setkání na sebe volně navazují.

Každý čtvrtek po večerní bohoslužbě: biblická katecheze; důležité pasáže knih Královských a Samuelových – dobový kontext a duchovní poselství.

Každé úterý po večerní bohoslužbě: příprava na přijetí iniciačních svátostí.

Druhá středa v říjnu: setkání seniorů s katechezí na téma Čas milosti.

Druhá sobota v říjnu: setkání rodin s dětmi; katecheze pro rodiče na téma Hospodin je můj pastýř; paralelní program pro děti připravený katechetou majícím na starosti děti.

Poslední pondělí v říjnu: místo pravidelné katecheze na téma křesťanské etiky promítnutí vybraného filmu a následná diskuse. Děj filmu odráží nějakou existenciální problematiku.

Poslední sobota v září: společná pouť určená pro všechny farníky. Pro fyzicky zdatné je pěší pouť, jinak existuje možnost na poutní místo dojet. Skupina bude provázena farářem a jeho duchovním slovem a zachová si typický ráz duchovního putování – na rozdíl od farního výletu.

8.2 *Začátek doby adventní až do začátku doby postní*

Kromě katechezí, které se konají každý týden, bude v první adventní sobotu uspořádána farní duchovní obnova. Tematicky bude zaměřena na tajemství Vtělení a důsledky, jež z něho vyplývají pro konkrétní lidský život.

Změna tématu u biblických katechezí: kniha proroka Izajáše a Jeremjáše – důležité pasáže, dobový kontext, duchovní poselství.

Poslední pondělí v lednu: místo katecheze na téma křesťanské etiky promítnutí filmu s následnou diskusí. Tématem filmu je život hendikepovaných lidí.

V době vánočních svátků a prázdnin všechny pravidelné katecheze odpadnou.

Se začátkem lednového školního vyučování se pokračuje v pravidelných aktivitách.

V tuto dobu také začne příprava na přijetí svátosti biřmování pro ty, kteří ji nepřijali v rámci křesťanské iniciace. Bude se konat každou neděli po bohoslužbě.

Druhá středa v lednu: setkání seniorů s katechezí na téma Moudrost byla při stvoření.

8.3 *Začátek doby postní až do Velikonoc*

Pokračují pravidelné katecheze a přípravy na přijetí výše zmíněných svátostí.

Katechumenát dosahuje svého vrcholu a příprava je velmi intenzivní, probíhají skrutinia při nedělních bohoslužbách.

Biblická katecheze se věnuje tématu knihy Jób.

Sobota před druhou nedělí postní: farní duchovní obnova na téma Podstata a důsledky pravého pokání.

Druhá středa v dubnu: setkání seniorů s katechezí na téma Moudrost Kristova kříže.

Poslední pondělí v březnu: místo katecheze na téma křesťanské etiky promítnutí filmu s následnou diskusí. Film se zabývá postavením ženy v dnešní společnosti.

8.4 *Začátek doby velikonoční až do konce školního roku*

Pravidelné katecheze nově pokřtěných pokračují mystagogií, hlubším uváděním do nové životní skutečnosti a také přípravou na první přijetí svátosti smíření.

Biblické katecheze pokračují tématem Skutků apoštolů.

Pokračuje příprava na přijetí svátosti biřmování, která bude udílena v katedrálním chrámě diecéze o slavnosti Seslání Ducha svatého.

Druhá květnová sobota: setkání rodin s dětmi s katechezí pro rodiče na téma Bůh – pramen a vzor mateřství i otcovství. Paralelní program pro děti.

Druhá středa v květnu: setkání seniorů na téma Nový člověk v listech sv. Pavla.

Poslední pondělí v květnu: místo katecheze na téma křesťanské etiky promítnutí filmu s následnou diskusí. Film pojednává o životě seniorů v naší zemi.

8.5 Doba letních prázdnin

Jedná se o dobu, kdy se mnozí farníci rozjíždějí na dovolené.

Všechny pravidelné katechetické aktivity se přerušují.

Skončila příprava na přijetí svátosti biřmování.

Přesto lze nějakým nevšedním způsobem vytvořit prostor pro katechezi. Tyto aktivity bývají nejčastěji spojeny s pobytem v přírodě, který sám o sobě dává člověku jiný pohled na vlastní život. Může se stát i lépe disponovaným a oslovitelným.

Jeden týden během prázdnin: setkání rodin s dětmi. V plánu je též každodenní krátký duchovní program. Je zajištěno vhodné místo v přírodě, je zde přítomen kněz, jsou zde dva dobrovolníci, kteří pomáhají s dětmi v době katechezí pro rodiče. Na programu jsou témata spíše oddechového rázu, lze vycházet z předem zjištěných přání a potřeb jednotlivých lidí.

Jiný týden během prázdnin: pěší pouť pro fyzicky zdatnější dospělé. Skupinu provází kněz, je dáno nějaké společné duchovní téma. Předem je zajištěno přenocování.

9 ZÁVĚR

V závěru své práce jsem si vědoma, že o daném tématu by se dalo pojednat mnohem podrobněji a hlouběji. Jestliže se mi však podařilo podat jistý celistvý pohled na katechezi dospělých v rámci farní pastorace a zdůraznit její důležitost, záměr bakalářské práce byl naplněn.

V autorské části jsem se pokusila podat nějaké konkrétní návrhy pro realizaci katecheze dospělých ve středně velké městské farnosti a přiznávám, že jsem se při psaní potýkala s nedostatkem zkušeností. Přesto jsem osobně obohacena vším, s čím jsem se během vlastní práce setkávala. Jsem přesvědčena o smysluplnosti a důležitosti úkolu katechezi dospělým nabízet, motivovat je a nepřestávat hledat způsob její konkrétní realizace. V rámci farní pastorace má jistě své pevné místo, které by mělo být uznáváno a posilováno.

SEZNAM ZKRATEK

CT	Katecheze v církvi
Chfl	Christifideles laici
COINCAT	Consiglio internazionale per la catechezi
EN	Evangelium nuntiandi
KKC	Katechismus katolické církve
VKD	Všeobecné katechetické direktorium
VDK	Všeobecné direktorium pro katechizaci

SEZNAM PRAMENŮ

Bible, písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 1995.

Consiglio internazionale per la catechesi, LEV 1990.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

JAN PAVEL II.: Katecheze v církvi, Řím: Křesťanská akademie, 1982.

JAN PAVEL II.: Christifideles laici, Praha: Zvon, 1990.

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995.

KONGREGACE PRO KLÉRUS: Všeobecné direktorium pro katechizaci, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1994.

KONGREGACE PRO KLÉRUS: Všeobecné katechetické direktorium, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1998.

PAVEL VI.: Evangelii nuntiandi, Praha: Zvon, 1990.

PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Výklad bible v církvi, Praha: Zvon, 1996.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

GÓRECKI Edvard: Církev se uskutečňuje ve farnosti, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.

OPATRNÝ Aleš: Pastorce v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

OPATRNÝ Aleš: Příprava na manželství, Praha: Pastorační středisko(2. vydání), 1997.

OPATRNÝ Aleš: Příprava dospělých na křest, Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001.

OPATRNÝ Aleš: Příprava na biřmování, Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000.

OPATRNÝ Aleš: Příprava rodičů na křest dítěte, Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2001

Příprava na manželství, Praha: Centrum pro rodinu při Arcibiskupství pražském, 2003.